

Svensk sjuksköterskeförening är sjuksköterskornas professionella organisation. Vi arbetar för sjuksköterskans professionella utveckling och en god omvårdnad för patientens, vårdens och hela samhällets bästa. Alla legitimerade sjuksköterskor och sjuksköterskestuderande kan bli medlemmar.

swenurse.se

Stockholm 18 feb 2019

Svensk sjuksköterskeförening dnr 12/08/18

Utbildningsdepartementet
Universitets- och högskoleenheten
Diarienummer: U2018/04219/UH

Remissvar

Svensk sjuksköterskeförening har sett fram emot utredningen och tackar för möjligheten att svara på remissen av betänkandet Framtidens specialistsjuksköterska – ny roll, nya möjligheter (SOU 2018:77). Utredningen är omfattande och ger ett användbart kunskapsunderlag.

Svensk sjuksköterskeförening instämmer i utredarens beskrivning av dagens situation där specialistsjuksköterskans kompetens inte tas tillvara i tillräcklig omfattning. Svensk sjuksköterskeförening anser att utredaren har genomfört en gedigen utredning av landstingens ansvar för ledningssystem och organisation av specialistsjuksköterskans yrkesutövning. Svensk sjuksköterskeförening anser däremot att utredaren inte har svarat upp mot uppdragets viktigaste fråga om en ny modell av specialistutbildning. Det är allvarligt att utredningen inte har lämnat förslag som säkrar specialistsjuksköterskans specialistkompetens och progression i omvårdnad.

Svensk sjuksköterskeförening tillstyrker inte utredarens förslag

- att sjuksköterskors specialistutbildning enbart ska leda till en yrkesexamen,
- att det endast ska finnas tre fasta inriktningar inom högteknologisk vård och därtill en öppen inriktning som ska täcka behovet inom övrig hälso- och sjukvård,
- till avancerad klinisk specialistsjuksköterska

Svensk hälso-och sjukvård ska vara jämlik och vila på vetenskap och beprövad erfarenhet. Omvårdnadsforskningen är omfattande och det finns kunskap som direkt kan bidra till högre kvalitet, förbättrad vård och ökad kostnadseffektivitet förutsatt att den används. Framtidens hälso-och sjukvård måste kännetecknas av hög kompetens när det gäller omvårdnad.

Svensk sjuksköterskeförening vidhåller att specialistutbildning på avancerad nivå även fortsättningsvis ska leda till en yrkesexamen och en generell magister-/masterexamen. En yrkesexamen garanterar inte progression inom sjuksköterskans huvudområde omvårdnad. En specialistsjuksköterska med en generell examen inom huvudområdet och en yrkesexamen kan ta avancerade kliniska beslut och utveckla omvårdnaden. Flera arbetsgivare har utvecklat kompetensmodeller som tydliggör behovet av både yrkesexamen och generell examen för att utveckla och säkra kvalitet i vården. Vårdförbundet betonar i sitt särskilda yttrande att förslag med enbart yrkesexamen är en tillbakagång.

Svensk sjuksköterskeförening är sjuksköterskornas professionella organisation. Vi arbetar för sjuksköterskans professionella utveckling och en god omvårdnad för patientens, vårdens och hela samhällets bästa. Alla legitimerade sjuksköterskor och sjuksköterskestuderande kan bli medlemmar.

swenurse.se

Det är allvarligt för jämställdheten om en stor och kvinnodominerad utbildning skulle bli den enda yrkesutbildning på avancerad nivå som leder till enbart en yrkesexamen.

För övrigt delar inte Svensk sjuksköterskeförening utredarens bedömning att krav på yrkeserfarenhet som särskild behörighet hindrar sjuksköterskor från att söka specialistutbildning. Föreningen anser att särskilda krav på kandidatexamen, yrkesexamen och yrkeserfarenhet ökar förutsättningar för att uppnå kunskapsmålen som ligger till grund för yrkesutövandet. Sjuksköterskor behöver hitta sin yrkesroll innan de går vidare och specialiserar sig. Yrkeserfarenhet före specialisering är viktigt för personen och för att tillgodogöra sig fördjupningen i utbildningen. Detta är också en förutsättning för att använda samhällets resurser rätt så att vi ökar andelen sjuksköterskor som avslutar specialistutbildningar och arbetar kvar inom sin specialitet.

Utredningens förordade förslag (C) som modell för sjuksköterskors specialistutbildning utgår enligt Svensk sjuksköterskeförening en för snäv avgränsning i förhållande till den kartläggning som utredningen gjort avseende hälso- och sjukvårdens utveckling och de behov som finns av specialiserade sjuksköterskor inom framför allt den öppna vården och den så kallade nära vården. Föreningen avvisar förslaget med tre fasta inriktningar och en öppen specialisering. De föreslagna inriktningarna som utredaren anser är samhällsviktiga avser enbart högspecialiserad vård och speglar inte behovet av specialistsjuksköterskans kompetens inom all hälso- och sjukvård. Utredarens förslag kan komma att öppna för profileringar och konkurrens om studenter vid lärosäten istället för att säkra kompetensbehov inom områden som till exempel primärvård, vård av äldre, cancervård, elevhälsovård och barnhälsovård. En modell med ett stort antal öppna specialiseringar/inriktningar försvårar också validering av utbildningsinnehåll, examen och erkännande av specialisttitel nationellt och internationellt. Vi förutser att en kraftigt ökad och fördyrande administration kommer att krävas för detta ändamål. Vidare ökar risken för att sjuksköterskor får gå kurser eller internutbildningar istället för utbildningsprogram som leder till examina.

Av de övriga modeller som utredningen presenterar anser Svensk sjuksköterskeförening att modell A-B är orimliga baserat på den samlade bilden som utredningen ger. Förslag D tar däremot hänsyn till hur dagens hälso- och sjukvård är dimensionerad, men har också potential att möta den utbyggnad av den nära vården som förväntas ske. Förslag D behöver dock kompletteras med inriktning mot medicinska tillstånd och diagnoser. Personer med medicinska diagnoser har ofta långvariga sjukdomstillstånd och behöver stöd av vården under lång tid. Förslag D är inte heller tillräcklig för att täcka behovet av distriktssköterskans kompetens. Det är otillräckligt att enbart barn och psykiatri har en inriktning mot öppen vård.

Andelen distriktssköterskor måste vara tillräcklig i den nära vården för att patienten ska möta relevant kompetens som kan ta ansvar för att i partnerskap med patienten bedöma, planera, utföra och utvärdera omvårdnaden. Dagens specialistutbildning till distriktssköterska ges inom ramen för 75 högskolepoäng och inkluderar en begränsad forskningsrätt av läkemedel. För en omställning till en nära vård anser föreningen att distriktssköterskan även fortsättningsvis behöver forskningsrätt och det ryms inte i förslaget med specialistutbildning på 60 högskolepoäng.

Svensk sjuksköterskeförening är sjuksköterskornas professionella organisation. Vi arbetar för sjuksköterskans professionella utveckling och en god omvårdnad för patientens, vårdens och hela samhällets bästa. Alla legitimerade sjuksköterskor och sjuksköterskestuderande kan bli medlemmar.

swenurse.se

Att öppen vård och sluten sjukhusvård är helt olika organiserade och dimensionerade kan inte nog betonas och beaktas. Särskilt vill vi betona att en majoritet av sjukvårdens resurser riktas mot personer med långvariga sjukdomstillstånd. Detta kräver en specialisering av sjuksköterskor inom många områden som till exempel primärvård, vård av äldre, cancervård, elevhälsovård och barnhälsovård.

Fler specialistsjuksköterskor inom vård av äldre behöver anställas i hemsjukvården och på särskilda boenden. Fler specialistsjuksköterskor måste säkras i teamet så att patienter kan få rätt omhändertagande och snabb behandling oavsett vårdmiljö. Fler specialistutbildade sjuksköterskor innebär att vårdskador kan förebyggas och att vårdköer och återinläggning på sjukhus kan minskas.

Samhället har idag stora utmaningar med ökande cancerincidens och prevalens. Det krävs ett ökat antal specialistsjuksköterskor inom cancervård för dagens komplexa cancerbehandlingar. Specialistsjuksköterskor i cancervård iordningställer, administrerar och utvärderar cancerläkemedel och strålbehandling. Specialistsjuksköterskans kompetens behövs även för cancerprevention och rehabilitering. De flesta patientgrupper inom cancerområdet följs upp via sjuksköterskeledda mottagningar.

Specialistsjuksköterskor inom barn- och elevhälsovård har i Sverige en unik möjlighet att möta barn och ungdomar för att påverka och förebygga till hälsosamma levnadsvanor och arbeta sjukdomsförebyggande. Föreningen anser att utredningen inte möter de framtida utmaningar Sverige står inför, till exempel det faktum att barnkonventionen kommer att bli svensk lag år 2020, vilket kommer att innebära ökade krav på de sjuksköterskor som arbetar med barn. Vi betonar därför att det är anmärkningsvärt att utredningens förslag inte lyfter fler specialistområden som särskilt samhällsviktiga.

Svensk sjuksköterskeförening delar utredarens uppfattning att det finns behov av avancerade specialistfunktioner för sjuksköterskor i Sverige inom flera verksamhetsområden. Den funktionen finns redan i andra länder och fungerar såväl kostnadseffektivt som säkert. Patienter som behandlats av avancerade specialistsjuksköterskor tycker att det är betydelsefullt att sjuksköterskor utifrån patientens helhetssituation kan väva samman kunskaper i omvårdnad med medicinska kunskaper för att undersöka, diagnosticera och behandla problem.

Föreningen avslår utredarens förslag med en utbildning till avancerad klinisk sjuksköterska och betonar behovet av ytterligare utredning av denna funktion. Svensk sjuksköterskeförening anser att den högre specialistnivån ska ses som ett reglerat ramverk där flera avancerade funktioner för specialistsjuksköterskor kan ingå. Föreningens anser att förslaget behöver anpassas till internationella sjuksköterskeorganisationens (ICN) definition med en utbildning som leder till lägst en masterexamen vilket är praxis i flera länder som Norge, Finland och Island. Enbart en yrkesexamen synliggör inte sjuksköterskans ansvar för avancerad omvårdnad. För att kunna arbeta som avancerad specialistsjuksköterska krävs både lång klinisk erfarenhet inom det specifika området och akademisk kompetens i form av masterexamen. Det är anmärkningsvärt att utredaren föreslår en utbildning som inte ställer särskilda behörighetskrav på lång yrkeserfarenhet.

Svensk sjuksköterskeförening är sjuksköterskornas professionella organisation. Vi arbetar för sjuksköterskans professionella utveckling och en god omvårdnad för patientens, vårdens och hela samhällets bästa. Alla legitimerade sjuksköterskor och sjuksköterskestuderande kan bli medlemmar.

swenurse.se

Det behövs en reglering av funktionen. Svensk sjuksköterskeförening ser inte nödvändighet med en ny legitimation eftersom den avancerade funktionen bör ses som en progression och utveckling av sjuksköterskans kompetensområde på avancerad nivå.

För att funktionen ska nå sin fulla potential anser föreningen att det ska krävas gedigen yrkeserfarenhet innan antagning till den två-åriga AKS-utbildningen samt att ett möjligt behörighetskrav kan vara genomgången specialistsjuksköterskeutbildning. Vi välkomnar en fortsatt utredning i denna fråga och ser att svensk hälso- och sjukvård kommer att gagnas av genomtänkta förutsättningar för detta nya yrke.

Svensk sjuksköterskeförening ställer sig positiv till utredarens förslag

- att sjuksköterskors specialistutbildning även fortsättningsvis ska vara statens ansvar,
- till utökat kursutbud på avancerad nivå för fortlöpande fortbildning genom hela yrkeslivet,
- till ett VULF-avtal,
- att det behövs avancerade funktioner för sjuksköterskor i Sverige,
- till reglerad samverkan på nationell och regional nivå.

Föreningen har sedan länge framfört vikten av kontinuerlig fortbildning och systematisk uppföljning av sjuksköterskors kompetens. Sjuksköterskor måste ges förutsättningar att bevara, utveckla och förnya sin kompetens. Det livslånga lärandet är centralt i sjuksköterskors professionsutövning och viktigt för att upprätthålla patientsäkerheten. Svensk sjuksköterskeförening ställer sig bakom utredarens förslag till öronmärkta medel för fristående kurser på avancerad nivå. Föreningen vill dock betona att fristående kurser inte kan ersätta sjuksköterskors specialistutbildning utan måste ses i ett perspektiv av kontinuerlig fortbildning för utövande av yrket. Lärosätens uppgift är att anordna utbildningar mot ett brett, väldefinierat och varaktigt område, med tillräcklig anställningsbarhet.

Föreningen delar utredarens uppfattning att införandet av VULF-avtal är högst angeläget för att stärka kvaliteten av verksamhetsförlagd utbildning och stimulera omvårdnadsforskning. Idag saknas en struktur på nationell och regional nivå för finansiering där förenade anställningar, uppdrag och uppföljning av verksamhetsförlagd utbildning ingår. Vi gläds åt att utredningen förordar förenade anställningar för att stärka länken mellan lärosäten och vårdens verksamheter. Antalet forskare inom omvårdnad har ökat och kvaliteten i forskningen har utvecklats starkt de senaste 15 åren. Anslagen har däremot stått still och inte följt med behoven. Anslag till forskningsprojekt inom omvårdnad är oftast små jämfört med andra forskningsområden. Det finns behov av studier med komplexa interventioner och effektstudier inom omvårdnad vilket kräver stadigvarande medel för forskning.

Svensk sjuksköterskeförening är sjuksköterskornas professionella organisation. Vi arbetar för sjuksköterskans professionella utveckling och en god omvårdnad för patientens, vårdens och hela samhällets bästa. Alla legitimerade sjuksköterskor och sjuksköterskestuderande kan bli medlemmar.

swenurse.se

Svensk sjuksköterskeförening välkomnar statlig styrning av specialistsjuksköterskans utbildning och dimensionering genom ett nationellt råd som föreslås av utredningen. Föreningen har genom remissvar och debattartiklar framhållit vikten av nationell samverkan där myndigheter, lärosäten, verksamhetsföreträdare och professionsföreträdare tar ett gemensamt ansvar för långsiktig planering av sjuksköterskors utbildning på grund- och avancerad nivå. Föreningen anser det nödvändigt att en nationell styrning sker så att andelen specialistsjuksköterskor ökar inom alla former av nära vård såsom kommunal vård, barnhälsovård och psykiatrisk vård, men även dagkirurgi och rehabiliteringsmedicin. Idag saknas en nationell samordning för dimensionering av ett nationellt utbildningsutbud som svarar mot säker vård. Svensk sjuksköterskeförening anser att minst 70 % av sjuksköterskorna behöver vara specialistutbildade. En samordning nationellt förhindrar att vissa specialistutbildningsprogram ställs in trots vårdens behov av specialistsjuksköterskor. Idag förekommer det samverkan regionalt mellan lärosäte och verksamhet. Den samverkansformen bygger ofta på lösa bindningar och medför inte ansvar för att koordinera utbildningsprogrammen nationellt. Svensk sjuksköterskeförening oroas över nedlägningshotade reguljära utbildningar på framförallt avancerad nivå som inte blir ekonomiskt bärkraftiga med för få studenter. Specialistutbildning bör i högre grad koncentreras till lärosäten med relevant forskarkompetens. Sedan år 2013 har examensordningen möjliggjort för verksamheter att samverka med lärosäten för att utnyttja viss annan inriktning för nya specialiseringar vilket har skett i ringa omfattning. Föreningen vill framföra betydelsen av att i framtiden lyfta möjligheterna med denna öppna inriktning genom den planerade nationella styrningen.

Under flera år har föreningen sett ökad efterfrågestyrd uppdragsutbildning/fortbildning som riskerar att ersätta reguljära specialistutbildningsprogram. Det får till konsekvens att lärosäten inte kan stå för varaktighet i utbildningsutbud och robusta program med tydlig koppling till relevant forskning.

Ami Hommel
Ordförande
Svensk sjuksköterskeförening

Ing-Marie Moegelin
Handläggare
Svensk sjuksköterskeförening